

SECȚIUNEA C.

De pre timpul Crucéferilor pino la Stefanu I

Domnulă Maurôdaciei

CARTEA I.

**De pre timpul Crucéferilor pino la încercarea loră
de a se stabili în Dacia.**

Crucéferii iau Jerusalimulu.

După ce căduse imperiul romanu de la appusu se redică cu încetulu altă autoritate la Roma, adică cea ecclesiastică, și ponteficii români adjunseră în șesse centenie a fi în adevêrulu domni lumii creștine. Gregoriu VII se încêrdu atâta în puterea sa, în câtu eşcomunică pre Enricu IV împêratoriulă Germaniei, și lu desbracă de demnitatea imperiale. Enricu fu constrinsu a se duce în midiloculă iernei a. R. 1830 (p. Chr. 1077) la Canossa, unde petrecea Gregoriu spre a se rugă de iertare, și abiă fu primitu după ce făcu penitențiă trei dille înaintea usiei, în sacu ș desculciu. Acestu pontefice proiectă scullarea appu sului creștinu asupra resăritului păgână, spre liberarea Jerusalimului și a celorlalte locuri sântee, di servitutea Turcilor; înse ellu murî la anululu R. 183 (p. Chr. 1086), după dînsulă Victoriu III abiă sed doi anni pre scaunulă apostolicu. Suptu Urbanu I se întôrse din Palestina eremitulu Petru de Amiani și prin cuvintele și descrierile selle despre sufferitiële creștiniloru din oriente, atțițiă tôte ânimele asupr

păgânilor. Urbanu adună sinodul la anul R. 1848 (p. Chr. 1095) la Claromonte în Franca, unde se strîseră multime de oameni din toate terile appusului, unde se vorbiă limba romană, și provocă pre creștini la arme promittendu-le iertare de peccate și remunerațiune în ceru. Mii de oameni se dechiară voioși, cari cuscându-și o cruce roșă pre umarul cellu dreptu, se înscriseră în oștea cea sacra, supțu numele de Cruciferi. În primăvera anului R. 1849 (p. Chr. 1096) plecară la 300,000 de oameni cōtră resăritu, supțu conducerea eremitului Petru de Amianu și a căllariului Valteru Fôr'de-avere, trecură prin Germania și Pannonia, adjungendū pîno la Singidunū, impressurără cetatea și începură a predă. Niceta prefectulū Singidunului i bătū și i dissipă prin păduri, locuitorii țerii îi ucciseră cu miile; cei ce scăpară cu viața adjunseră cu conductorii lorū pîno la Constantinopoli, de acolo trecură în Asia, înse la Nicēa periră de armele Turcilor, abia remasera la 3000. Nici cei ce plecară cu popa Godescalcu și cu comitele Emico de Leiningen (după ce ommoriră pre Judaniū din Germania) nu avură altă sorte mai bună. În urmă plecă Godofredū de Bullion cu frații sei Balduinū și Eustatiū și cu unū mare numeru de căllari bine armați, prin Pannonia și Moesia cōtră Constantinopoli, ăra comitele Ugone fratele regelui Franței, purcesse pre mare, precum și Boemundū finulū lui Robertū Guiscardū (care luasse Durraçiu) dimpreună cu veru-seu Tancredū. Adjungindū la Constantinopoli, jurară imperatoriului Alessiu Comnenū, că i vorū fi credințioși, și i vorū da inapoi toate cetățile imperiului orientale cari le vorū lua de la Turci.

După aceea trecură în Asia, în anul R. 1850 (p. Chr. 1097) bătură Nicéa, care se închină imperatoriului; în anul R. 1851 (p. Chr. 1098) luară Antiochia după o împressurare de nouă luni de zile, și în 15 Juliū a R. 1852 (p. Chr. 1099) coprinseră Ierusalimul. Godofredū de Bullion se prochiāmă rege, înse abiā guvernā Ierusalimul unū annū de ille și murī. Frate seu Baldinnū urmā în loculū lui. a. R. 1853 (p. Chr. 1100).

II.

Joanne Comnenū se bate cu Ungurii la Dunăria.

La Dunăria nu se turburără țerrile în cursū de dōnedeci de annī; înse la anul R. 1867 (p. Chr. 1114) se respândī fama la Constantinopoli că Comaniū facū preparative spre a încursā provinciile imperiului. Alessiū Comnenū își strînse ostile și plecā asupra lorū, ci Comaniū se retraseră pîno cândū imperatoriulū adjunse la Dunăria. Acī Alessiū allegendū pre cei mai valinți din armata sa, îi trāmise preste Dunăria se persecute pre inimici. Acestia trecendū Dunăria allergară câtū putură mai tare trei zile și trei nopti după inimici, și mai pre urmă i vedură la unū rîu de a stînga Dunării că trecū apa cu vasele, și așiā aflară cu calle de a se întorce la imperatoriulū. — Alessiū murī la anul R. 1870 (p. Chr. 1117), lăsândū de successoriū pre fiu-seu Joanne Comnenū. Suptū domnia acestuia, cōtră anul R. 1875 (p. Chr. 1122) Pacinații cari mai remăsesseră de a stînga Dunării

făcură o încursiune în Tracia, înse se bătură cu totul de cōtră ostile imperiali; cei ce nu se ucciseră, se vëndură, parte se luară la milițiă, parte se colonisară în ținuturile de cōtră appusă.

Colomană regele Ungurioră desbinându-se cu frate-seu Almu, îllă prinse și i scōsse ochi, lui și lui Bela fiului lui; érá apoi murí (a. R. 1868; p. Chr. 1115), lăssându în loculă seu pre Stefană II, fiu-seă, în etate de 14 anni. De frica acestuia (preste 10 anni de đille) fugiră Almu și Bela la imperatoriulă Joanne Comnenă, care avea muiere pre Prisca fia lui Ladislaă, numită Irena de cōtră Greci. Stefană II auđindă de acésta, scrisse imperatoriului ca se depărteđie pre Almă din ținuturile imperiului. Imperatoriulă respinse cu despređiă acésta cerere; Stefană trecă Dunăria (a. R. 1879; p. Chr. 1126), bătă și strică Singidunulă, și cu petrele cetății edifică apoi Taurunulă (sau Semninulă cumă se numi de aci înainte, de a stânga Savei). Cândă imperatoriulă luă scire despre acestea, purcesse cu tōtă armata sa cōtră Dunăriă, și adjungendă la acestă rîă, își puse óstea în ordine de bătaliă. Stefană era atunci morbosă, și jăcea în părțile de susă alle țerrei; cu tóte acestea dede ordine se se strîngă armata și se se oppună progressului imperatoriului, înse se nu trecă Dunăria. Ungurii ascultară; érá imperatoriulă despărți ostile selle aussiliarie, și le commândă se se retragă de la rîă cōtră loculă ce se numesce Tempa, spre care se întinde ună munte din ținuturile Ungurioră pîno la rîă, și acollo se trecă apa; ellă însusi cu cealaltă parte de armată se asseđiă din contra

castellului Chramŭ *), și se prefăcŭ, ca cumŭ ar voi se trecă în dată preste fluviŭ; cu modulŭ acesta Bizantinii trecură fôră de ver-o împedecare, și attăcară pre Ungurî, cari nu putură se se țină nici chiarŭ în-contra impetului dintâiŭ, cî luară fuga cōtră Dunăria, și îmbulsându-se pre podulŭ ce eră preste rîŭ, fiindŭ împinși dinapoi de cōtră Bizantinî, se rupse podulŭ, și cei mai mulți Ungurî se înneacă în apă, mulți se prinseră de Bizantinî, între acestia fură mai însemnați Acuse și Celade. (După scriptorii Ungurî, bătalia acésta se făcŭ lōngă rîulŭ Crașiŭ în Temișiana: "rîulŭ Crașiŭ se împli de sânge om nescŭ, în câtŭ se părea în adevérŭ că nu e rîŭ de apă, ci de sânge; jăcea militarii loricăți în rîŭ ca trunchiŭ, preste cari trecea fugariŭ și persecutoriŭ, ca preste unŭ podŭ; se uccidea Ungurii ca boii, și nu eră cine sé î mântuiă de mânile Grecilorŭ"). După acésta, imperatoriulŭ luă castellulŭ Chramŭ, și retrecŭ Dunăria în ținutulŭ imperiului, lăssă unŭ președîŭ militariŭ în cetatea Branișiova suptŭ commândulŭ lui Curticiŭ, și se întorse la Constantinopoli. Dară nu după multŭ timpŭ Ungurî luară Branișiova. Pentru perderea acestui locŭ, atâtŭ de tare se mēniă imperatoriulŭ, în câtŭ cită pre Curticiŭ la tribunariŭ, și lŭ condemnă se lŭ bată la spate cu flagellulŭ ca pre unŭ proditoriŭ, cu tóte că ellŭ nu lăssasse muriŭ cetății pîno ce nu irrupse inimiculŭ cu óstea într'însa, și aprinse casele.

*) După alții *Haram* sau *Horom*, lōngă Dunăriă, unde fusse *Lederata* cea vechiă, Nōua-Palancă din Țillele nōstre, în Temișiana.

III.

Joanne Comnenu imp. la Branisiova.

După acestă resbellū se născū altulū in anulū următorū din cauza Serbilorū cari ucciseră preșeđiulū bizantinū și coprinseră castellulū Rasa. Imperatoriulū cellū iute la mēniă, trasse la dare de rațiuni pre Critopulū căruia încredințiasse acellū castellū, și îmbrăcându-lū în vestiminte muieresci, illū puse călțare pre unū asinū, și așiă lū purtā pre stratele cetății batjocorindu-lū, ca se fiă de essemplu pentru aceea cărora le încredințieđiă custodiirea fortărețielorū, se le appere cu mai multă bărbățiă. Apoi plecā la Branisiova care o stricasseră Unguriū în anulū trecutū, și puse de dresseră loculū. Stefanū regele Ungurilorū auđindū de acēsta, determinā se trecā Dunăria câtū mai iute, și se attace pre Bizantinī pre neasteptate. Era atunci la Unguri o muiere de națiune latină (Română) care întrecea pre cellesalte cu averile și cu nobilitatea; acēsta prin nisce trāmisși ai sei descoperi imperatoriulū propusulū Ungurilorū. Imperatoriulū necuteđiāndū a se bate cu inimiciū, pentru că morbiū și lipsa de provisiuni împuținasseră armata, întări cetatea cumū putū, și se retrasse, ca se nu fiă constrīnsū, a se bate cu ostile Unguresci*) — Pīno cândū se luptā imperatoriulū cu Unguriū, murī Almū. Unū nobile Ungurū luā pre fiulū acestuia, Bela II, și lū ținū ascunsū la sene, pīno cândū Stefanū vedīndū că n'are copii, determinā se lū adopteđie și se lū lasse successorū în regatū, ceea ce se

*) Joanes Ciunamus libro I Historiae.

și făcù, că-ci Stefanù II murì în anulù R. 1884 (p. Chr. 1131). Bela II abià domnì 9 anni, și murindù făcù locù fiului seu Geisa II, copillù în etate de 10 anni. Acesta addusse pre Sassì în Trasilvania și i colonisâ între Mureșü și Oltü, de la Orestia pîno la Paroltü.

IV.

Manuele împ. încontra Comanilor.

In anulù R. 1896 (p. Chr. 1143) murì Joanne Comnenù, căruia urmâ pre tronulù bizantinù Manuele I Comnenù, unulù dintre cei mai însemnați imperatori. — In anulù R. 1900 (p. Chr. 1147). începù a dóua expedițiune a Crucéferilorù după desceptarea spiritelorù făcută prin sântù Bernardù. Imperatoriulù Conradù III și regele Franciei Ludovicù VII, plecândù cu ostile lorù trecură prin Pannonia cõtra resăritù: Germanii lui Conradù se purtară ca nescé predători în trecerea lorù, și dederă causă la nemulțiänniri, — în Asia fură măcellăriți de Turci, fõrte puçini adjunseră la Jerusalemù, în starea cea mai miserabile. Robertù regele Siciliei predâ insulele ionice. Manuele se redicâ în contra lui, înse adjungëndù la Filippopoli, primì scire că Scuții (Comanii) au trecutù Dunăria, și au luatù oppidulù Demnizicù de lõngă Dunaria, și facù mare stricățiune în părțile acellea. Decì imperatoriulù și îndreptâ mersulù încontra acestora, dândù ordine ca și navele se plece cõtra Dunăria. Pîno ce adjunse imperatoriulù, Scuții se retrasseră. Manuele vedîndù o luntre scobită de lemnù, chiâmâ pre luntrariù se vină eu dînsa la rîpă.

luntrariulū disse: „Dacă imperatoriulū i ar fi pesatū de lucrurile nóstre, barbariū n'ar fi predatū Demniziculū nici averile nóstre, și nu le arū fi răpitū. cumū le a plăcutū“. Imperatoriulū apprinsū de mēniā strigā: „Se nu fiū eu acella căruia de la Deū s'a datū imperiulū romanū, déca nu se vorū pedepsi Scuțiū îndată“. Decī lăsândū cealaltă armată în castre, se puse pre plute (că-cī navile încă nu venisseră), cu 500 de pretoriani, și trecū Dunăria. Purcedîndū mai înainte adjunse la dóue rîuri navigabili, și commândā ca se se aducā luntrile de la Dunăriā spre a trece preste dînsele. Făcēndū-se acēsta înaintā pre unū șessū largū, și pervenī la muntele Tenichormū, care e în marginele Tauroscuției. Acollo aflāndū deșerte castrele Scuților, pentru că ei cu puçinū mai înainte se dusserā de acollo, purcesse mai departe calle de o giümetate de òi, și neaflāndū pre nimene, trāmise înainte pre Gifardū cu câți-va Scuți cari militā în armata imperiale, ca se mērgā în urma inimicilor, și se începā a se bate cu dînșii déca i va aflā. Gifardū nu călători multū, și dede preste inimici, înse nu cutediā a se bate cu dînșii, fiindū că erā mulți la numerū, cī trāmise la imperatoriulū se i dea de scire. Manuele în datā plecā cu ai seī și attācā castrele barbarilor, uccise mulți dintr'înșii, și prinse ca la 100 de înși, între cari fu și Lazarū, unulū dintre ducii primari ai Scuților, pre ceilalți i a mântuitū fuga cailorū și desimea munților din acelle locuri; érá imperatoriulū după ce devāstā tóte, se întórse înapoi *).

*) Joannes Cinnamus libro III Historiac.

Manuele imp. în Temisiana.

In anul R. 1904 (p. Chr. 1151) se scullâ Bachinŭ jupanulŭ Serbilorŭ, și chiâmâ pre Geisa într'adjutoriŭ încontra Bizantinilorŭ. Bătălia se făcŭ la rîfulŭ Cara în Dacia mediterraneană, unde fură bătutiși Ungurii și Serbiŭ. Bachinŭ jupanulŭ cerŭ iertățiune, și imperatoriulŭ Manuele arretâ destullă umanitate primindu-lŭ éráși în grația sa. Inse acéstă ruptură din partea Ungurilorŭ deveni cauza unei serie de bătălie. In anulŭ următoriŭ Manuele ocupâ Taurunulă (Semninulŭ), prinse totŭ președiulŭ militariŭ allŭ Ungurilorŭ, și stricâ cetatea din fundamentŭ. Venindŭ scire că Geisa se apropiâ cu o mare putere armată, Manuele commandâ ca armata sa se trecă înderetŭ preste Sava cu sarcinele de resbellŭ și cu captiviŭ cei numeroși, și se stea acollo; érá ellŭ cu o mânâ de militariŭ alleși, allergâ iute în contra inimicilorŭ, de și cei mai mulți duci se oppunea acestei interprinderi. Unŭ captivŭ grecŭ care scăpasse de la Unguri, îi addusse scire că Geisa se apropiâ, Manuele puse în dată armata sa în ordine de bătăliă cu scopŭ de a începe ellŭ ântâiulŭ atacŭ, înse atunci înțellesse că nu vine regele, ci banulŭ Belose care érá cea dintâiŭ demnitate la Unguri. Imperatoriulŭ plecâ asupra lorŭ, ci fiindŭ că se apropiâ séra, descăllecâ de pre callŭ, și armatŭ cumŭ érá se culcâ pre scutŭ, și commandâ militarilorŭ ca și ei se facă așiă. A dóua di, Belose, auđindŭ că imperatoriulŭ vine asupra lui, se retrasse cu óstea sa, și ca se afe ocasiune de a

fugl, disse că i s'a comandatū de cōtră rege ca se se depărteđie din acestū locū, și se mérgă la Branișiova, ca de acollo se attace mai lesne pre Bizantinī. Dară imperatoriulū persecutāndū neîncetatū pre fugētorī, trecū rīulū și venī ellū însuși la Branișiova. Puçinū după aceea trāmise cu unū corpū de militari pre Borițiū în parte, aceea unde e muntele Temișiū (adecă în Temișiana) ca se prede locurile vecine. După ce adjunse în acelle locuri, impressurā și luā satele celle mari și întinse din cauza mulțimei locuitorilor, și pline de averi. Apoi bātū trei regimente de Unguri cari credea că însuși imperatoriulū e în fruntea armatei, și se întórse în castre încārcatū de spolie. Érá regele întellegēndū că Borițiū, înse nu imperatoriulū făcuse aceste stricăționi, căpetā curagiū și începū a se luā după dīnsulū; dară nu putū se adjungă pre Borițiū, fiindū că acesta se retrasse nóptea la lumina faclelorū cari le trāmisesse imperatoriulū din castre. Remānēndū acollo cātū-va timpū, Borițiū determinā se trecă éráși apa, și se se bată cu regele care și avea castrele pre cealaltă rīpă. Regele vedīndū acēsta și temēndu-se de rezultatulū fortunei, ca nu cumū-va se pérđă Ungurii, trāmise deputați la imperatoriulū se cēră pace. Imperatoriulū se întórse la Constantinopoli și triumfā, ducēndū înaintea carrului de triumfū pre captiviū Unguri și Serbi. *)

*) Joannes Cannimus libro III Historiac.

Batalia la Singidunu.

Geisa regele Ungurilor pentru ca se și resbu-
ne de stricățiunile cauzate în resbellele annilorū tre-
cuți, adună óste la anulū R. 1906 (p. Chr. 1153)
cu scopū de a trece în ținuturile imperiului. Ma-
nele îndată ce auđi de acésta, plecâ ellū însuși cõ-
tră Dunăriă asupra Ungurilor. Regele vedîndū unū
apparatū atătū de mare, nu cutediă a asteptă batalia,
ci cerū pace, cu condițiune ca dintre captiviī Unguri
imperiului se țină numai 10,000, ceilalți se i dea
înderetū. — Abiă se depărtasse Manuele de la Dună-
riă, și Geisa începū a face preparative spre a irrum-
pe în țerrile imperiali. Manuele simțindū perfidia
Ungurilorū allergă éráși la Dunăriă. Geisa se escu-
sâ și reînnouī pacea. Inse în anulū următorii o
rupse éráși, și împressurâ Branșiova. Imperatoriulū
plecâ încontra lui, dară adjungêndū pîno la unū locū
ce se chiamă Smela, trâmise pre unū militariū ca se
arunce în cetate o scrissóre legatā de unū parū, prin
care îndemnā pre Branisiovanī se se țină bărbătesce
că armata le vine într'adjutoriū. Militariulū arruncā
parulū mai departe de câtū s'ar fi cuvenitū, și scri-
ssórea căđū în mânile Ungurilorū, cari speriandu-se
luarā fuga, ca se trecă Dunăria, dară aflare rîlulū
desundatū din cauza ploilorū cellorū multe, și așiā
fugirā cõtră Singidunū. O parte a miliției unguresci
fu arruncatā în Dunăriă de cõtră ducele Basiliū. Cei-
lalți înțellegêndū că imperatoriulū nu commândă în
persónā, ci Basiliū, se întórseră, și atunci se încinse

o bătăliă în care cădură mulți de amândouă părțile, Joanne Cantacuzenu scăpă cu toate acestea Singidunul. Imperatoriul se retrase cu armata sa la Berrea. În anul R. 1908 (p. Chr. 1155) Manuele trimise pe mare o flotă la gura Dunării ca se între în acestu riu și se înainteie pîno la Singidun, era în primăveră plecă ellu însuși cu armata, și trecu în ținutul Sirmului. Geisa fiindu nepreparat la resbellu trimise deputați de pace, promittendū că decă imperatoriul va încetă de la resbellu, ellu i va înapoiă pre toți Bizantini cari s'au prinsu în anul tre-cutu. Manuele auđindū ca din partea Italiei se amenință unu resbellu nouu, primi pacea cu condițiunea offerită de Unguri. De aci înainte Geisa nu mai avu resbellu cu Bizantini. Ellu muri în anul R. 1913 (p. Chr. 1160), lăssandū rege pre fiu-seu Stefanu III.

VII.

Lupte în ținutul Sirmului.

Frații lui Geisa II, numiți Stefanu și Ladislaū, fugisseră de mai mulți ani la Constantinopoli de frica acelluia; Manuele îndată ce auđi de mórtea lui Geisa properă cōtră Ungaria cu Stefanu (pre care lu însurasse cu o nepótă a sa), și adjungendū la Singidun, trimise pre Alessiu cu Stefanu în Ungaria, ca se facă pre Unguri se încoroneie pre acesta. Ungurii temendū-se de unu rege cumnatu cu imperatoriul bizantin, nici nu primiră, nici nu recusară, ci încoronară pre Ladislaū fratele acestuia. Imperatoriul încă se arretă mulțiănitū, și se întorse a ca-

să Ladislaș nu domni unŃu annŃ, și muri. Atunci Manuele puse pre tronulŃ Ungariei pre StefanŃ IV. Dară UnguriŃ nu se mulțŃănniră cu dŃnsulŃ, și preste unŃ annŃ de đille fŃllŃ destronară. StefanŃ fugi la imperatoriulŃ, care luându-lŃ cu sene veni la SingidunŃ, și aci auđi că UnguriŃ au pusŃ éráșŃ pre tronŃ pre StefanŃ III; deci ne mai sperândŃ că va puté întemeiă pre tronulŃ Ungariei pre unŃ omŃ allŃu seu, se întórse éráșŃ a casă. — StefanŃ III voidŃdu se și resbune asupra lui Manuele care lŃ destronasse din domnia dintăiŃ, și căutasse și la adóua allegere se lŃ impedece, încheiă unŃ legămêntŃ cu FridericŃ imperatoriulŃ Germaniei și cu Vladislaș regele Boiemiei (a. R. 1917; p. Chr. 1164), și strŃngêndŃ óste intră în ținutulŃ Sirmiului și coprinse provincia; StefanŃ IV unchiulŃ cerêndŃ ajutoriŃ de la Manuele, purcesse încontra lui, ca se și recupere regatulŃ perdutŃ. StefanŃ III nepotulŃ adună ostŃi și mai mari, și i esși înainte. ImperatoriulŃ încă veni la Dunăriă, și trecêndŃ Sava puse castrele dinaintea Titellului. De acollo trâmise pre AndronicŃ se dea ajutoriŃ lui StefanŃ IV, care eră se cadă în mânilorŃ inimicilorŃ; érá ellŃ miscându-se dinaintea Titellului, purcesse mai de parte și veni la unŃ locŃ numitŃ PetricŃ (Petrovaradinu) unde asșediă castrele. AcestŃ locŃ este passulŃ dintăiŃ spre a trece în Ungaria superióre. AdjungêndŃ acollo Manuele scrisse lui StefanŃ că n'a venitŃ se facă resbellŃ, cŃ numai se restituésă fratelui seu Bela proprietatea sa (adică ținutulŃ dintre Sava și Drava, care lŃ ereditasse Bela de la tată seu Geisa II. Bela acesta se însurasse la Constantinopoli și se făcusse genere lui Manuele.)

Și fôră se astepte respunsu, plecâ înainte, și cându adjunse la capitalea Sirmiului puse armata în ordine de bătalia, apoi trâmise la Vladislau pre unu omu căre sciea limba boiemă, se lă întrebe: „Cu ce dreptu cutédiă ellu a se scullă încontra suzeranului seu, saū și a uitatū de celle ce a promissū.“ Cuvintele acestea atinseră tare pre Boiemū, că-cī în adeveru ellu promisesse fidelitate lui Manuele, cându trecu cōtră Palestina, și n'avu ce se respundă îndată, dară după ce se consultă cu Stefanū, dede următoriu respunsū: „Noi n'amū venitū se dechiărāmū resbellū marelui imperatoriū, și necī nu ni amū uitatū de celle ce amū legatū cu dīnsulū; ci ca se adjutāmū pre Stefanū cellū attăcatū cu nedreptulū de unchiu-seu, și rugāmū pre imperatoriulū se protégă pre regele cellū tēnerū; pentru proprietatea lui Bela vomū stăruī cu puterea se ī se dea înapoi“.*) Imperatoriulū primindū respunsulū, mai ântâiū se temū se nu fiă ver-o strata-gemă la miđilocū, decī trâmise alți deputați la Vladislau, cerēndū ca se întărăscă prin jurământū tôte celle disse. Acēsta se și făcū, și după puçinū trâmise și Stefanū deputați la imperatoriulū, cari se dea înapoi proprietatea lui Bela, și se se róge se promittă că nu va mai lăssà pre unchiulū Stefanū se turbure țerra. Cu aceste condițiuni se termină resbellulū, și Manuele se întorse în țerrile selle.

VIII.

Luarea Taurunului.

Cu tôte acestea, Stefanū IV nu se astemperă

*) Joannes Cinnamus libro V Historiae.

câtă-va timp; ba și nepotu-seu încă și scâmbă cugetul, și în anul următoriu ocupă ținutul Sirmii (proprietatea lui Bela). Manuele îi scrisse atunci se se retragă și se observe tractatul încheiat, că-că altriminte va redica érași armele asupra lui. Ne ascultându Stefanu. imperatoriul atitiâ asupra lui pre Jeroslavu principele Gallitiei, de cõtrã mediã-nõpte, și trãmise la Dunãriã pre Gabra și pre Brieniũ cu arme pre apã și pre uscatũ. Bãtalia se făcũ împregiurulu Taurunului cellui încungiuratũ de Unguri și apperatũ de Bizantini, din întru, și de flota de pre Sava și de pre Dunãriã, din afarã. Stefanu IV erã închisũ în cetate, Ungurii vedîndũ că cu puterea armelorũ nu potũ se scape de dînsulũ, corumpũ pre unũ servũ allũ lui, care lũ înveninãdiã. Dupã acestũ ommorũ urritũ cei inchiși dau cetatea în mânil Ungurilorũ, cari arruncã corpulũ lui Stefanu înaintea porțilorũ. — Darã Manuele adjuge cõtrã finitulũ lui Juniũ însuși la Dunãriã, și atacã cetatea Taurunului, Joanne Cinnamũ care s'a aflatũ în persõnã la acestã împregiurare, face o descrițiune minuțiosã și fórte interessante, și arratã unũ curagiũ nespusũ în peptulũ lui Manuele. Dupã o batere de mai multe ñille Bizantiniũ luarã cetatea cu assaltũ. Stefanu III trãmise deputați la imperatoriulũ ca se facã pace, cedẽndũ Bizantinilorũ Taurunulũ cu ținutul Sirmii. Imperatoriulũ se turburã de vorba *cedere*, ca și cumũ nu le ar fi luatũ ellũ; cu tôte acestea mai pre urmã primĩ se se facã pace. Darã totũ de o datã Joanne Duca ocupasse Dalmația și celle mai multe cetãți din Corvația. Stefanu III se temea ca nu cumva Bizantiniũ din partea aceea se invadã Ungaria.

Așîa dară nu trecu multu timpu și rupse pacea (a. R. 1919; p. Chr. 1166), și trâmise pre unu Dionisiu cu oște se intre în ținutul Sirmului. Ducii armatei bizantine voindu se înșelle unul pre altu perdură bătălia.

IX.

Românii irrupu din Moldavia si batu pre Unguri.

Manuele înțelegendă de acestă perdere se turburâ forte, și determină se plece érași în Ungaria, și ca se dea inamicilor o muștră de valenția română, dispuse lucrul așîa: Pre Alessiu după care și despunsese pre fiă sa, illu trâmise cōtră Dunăria cu multe oști (pre cari le commandasse Alessiu protospătariul), ca cu acestea se amăgescă pre Unguri, ca și cumu ar voi se i attace érași din locurile usitate: éra pre Leone cu supranumele Batați illu trâmise dintr'altă parte cu o armată forte mare, dară mai vîrtosă cu o nenumerată mulțime de Români (Blachi) cari se dicu a fi vechi coloni din Italia, și commândă ca se invadă Ungaria din locurile celle mai aprôpe de marea négră, din care parte nimene n'a mai venită asupra loră din timpurile celle mai vechie. Așîa dară Alessiu și cealaltă oște adjungendă la Dunăria, începură a înfricoșia pre Unguri, ca și cumu ară voi se trecă îndată rîul: éra Batați irrupendă din locurile cari le amă numitū, începū a devastă tôte ce i venia înainte, uccisse o mulțime de ómeni, și

prinse încă și mai mulți, luâ turme de boi, de oul, de cai și de alte vite, și se întorse la imperatoriul*). Dară ellă voindă a le mai face și altă stricățiune, trămise asupra loră osti nouă, și commandă se irrumpă prin locurile mai din susă și se attace pre Ungurii cari locuescă pre lîngă Tauroscuția (Galliția). Acelle osti le commandă Andronică Lamparda, Niceta Petralifa, și alții mai mulți, dară autoritatea supremă o avea Joanne Duca. Acestia nu perdură timpulă, și trecendă prin locuri întinse și neâmbplate, și prin țeri mai deșerte de ómenii, întră în Ungaria, și dândă de mai multe sate fórte locuite, facă o pradă minunată de mare, uccidă mulți ómenii, dară prindă ună numeră și mai mare. Și cândă eră se éssă de acollo facă o cruce de metallă și o pună în acellă locă cu acéstă înscripțiune :

Aici Marte și braçulă cellă tare allă Romaniloră,
A uccisă o nenumărată mulțime de Ungurii,
Pre cândă guvernă imperiulă romană

Manuele gloria casei Auguste a Comneniloră**),

Intre acestea Enrică ducele Austriei veni la Sardica la imperatoriulă, și compuse pacea între dînsulă și între Ungurii. Cu tóte acestea în anulă următorii Stefană întră în Dalmația, unde recuperă mai multe cetăți, după aceea trămise osti și preste Sava în ținutulă imperiului. Manuele auđindă de perfidia Unguriloră, se repeđi la Sardica, și de acollo trămise pre Andronică prefectulă puteriloră maritime care se trecă Sava și se ocupe Taurunulă. Stefană trămise gre Dionisiuă cu óste de Ungurii și de Germanii.

*) Joanne Cinnamus. Veđi Magaz. istor. Tomă I. pag. 39

**) Joannes Cinnamus ibidem.

Se făcù o bătaliă cruntă în campurile Sirmiului. Bizantinii invinseră. Ungurii perdură stégulă loră cellă mare, dussă pre ună carră cu patru boi. — După acéstă perdere Ungurii perdură și Dalmația. — Stefană III murì în anulă R. 1926 (p. Chr. 1173) și Bizantinii puseră pre tronulă Ungariei pre Bela III, generele imperatoriului, care jură credințā lui Manuele. De acă înainte încetădiă certile între Unguri și Bizantini. Manuele încă móre în anulă R. 1933 (p. Chr. 1180).

X.

Petru și Asanu.

După mórtea lui Manuele Comnenu, urmă pre tronulă bizantină Alessiă II Comnenu în etate de 12 anni; înse după trei anni se destronă de Andronică I Comnenu, care se uccise la anulă R. 1938 (p. Chr. 1185), și făcù locă lui Isaciă Angelă. Murindă imperătoressa la anulă R. 1939 (p. Chr. 1186) Isaciă și propose se se căsătorască cu o copillă de 10 anni a lui Bela III regelui Ungariei, și pentru accoperirea speseloră de nuntă, impuse tribută pre cetăți și pre țerrī. Acéstă atțită pre locuitorī asupra sa, și mai vîrtosă pre Româniă din Moesia și din muntele Emului. Doi frați români, Petru și Asană, cari se trăgea din familia regelui Samuele, mergëndă la Cipselle la imperatoriulă, cerură se se primască în milițā, și dreptă recompensă pre servițulă se li se dea ună locă din muntele Emului. Cererea loră nu se luă în considerațiune, ei se întórseră batjocoriți de Bizantini și rescullară totă ținutulă dintre Dună-

riă și muntele Emului. Isaciū Angelū vedîndū a-
céstă prefacere neasteptată a lucrurilor, în fine și
deschise ochii, strînse tóte ostile și purcesse asupra
lorū priu muntele Emului. Asanū cu óstea sa se
asseđiâ în cetatea numită Strinavū, și cândū esși im-
peratoriuľu din munți nu vedū pre nimene, decī ellū
devăstâ ținutulū și arse bucatele celle adunate alle
locuitorilorū, apoi înșellându-se prin spunerile celle
false, că Româniľ arū fi trecutū Dunăria, determinâ
se se întórcă înapoi. Aci lū attăcară Româniľ, și lū
bătură așiã de înfricoșiatū, încâtū abiã se mântuľ
ellū singurū cu fuga, lăssându tóte sarcinele și scul-
lele imperiali în mânilé acestora. a. R. 1939 (p. Chr.
1186). Spre a atțițiã și mai tare la arme pre Români
și pre Bulgariľ, frațiľ Petru și Asanū construiră o bi-
sericã în onórea marelui marturū Demetriū, și băgară
într'insa ómenī coprinși de spirite (demoniaci), cari
profetisându strigã: „Cã lui Deū i a plăcutū ca na-
țiunea Românilorū și a Bulgarilorū scuturându jugulū
Grecilorū se și cerce libertatea, și pentru aceea ma-
rele marturū Demetriū a lăssatū Tessalonica și bise-
rica Grecilorū, și a venitū la dînși se le adjute, decī
se appuce armele și se ucidã pre Greci fôrã nici o
cruțiare.*) Prin aceste măiestie se înterrítarã Ro-
mâniľ și Bulgariľ și mai tare asupra Grecilorū, ei
chiãmarã într'adjutoriū și pre locuitoriľ din stânga Du-
nării. Isaciū trãmise încontra lorū pre unchiu seu,
Joanne Sebastocratiulū, înse mai pre urmã suspectân-
du-lū că âmblã se i rãpescã purpura imperiale, îllū
degradã și trãmise în loculū lui pre Joanne Canta-
cuzenu cesarele, care fu attăcatū nóptea de Româniľ,

*) Nicetas Choniates libro I. de imp. Isacio Angelo cap. 5.

și perdù tôte castrele. Petru și Asanŭ se îmbrăcară în vestimintele lui. După aceea imperătoriulŭ trămise încontra Românilorŭ pre Alessiŭ Brana, care vedîndu-se în fruntea ostiŭ, întorse armele asupra lui Isaciŭ, înse ellŭ se tăiă de cesarele Conradŭ, cumnatulŭ imperătoriului. a. R. 1940 (p. Chr. 1187).

XI.

Românŭ batu pre Isaciŭ Angelu.

Imperătoriulŭ Isaciŭ Angelŭ vedîndŭ câtŭ de reŭ mergŭ lucrurile în Moesia, determină se plece érași în persónă încontra Românilorŭ, cari cu ajutoriulŭ cellořŭ de a stînga Dunării se asșediară în părțile Agatopolii. Redicându-se se duse la Torocomŭ, aprópe de Adrianopoli, și acolo asteptă pîno se vorŭ strînge ostile, și chiăniă pre cesarele Conradŭ ca se vină cu ai sei, precumŭ promisese. Inse acesta se suł într'o nave, și se duse în Palestina. Imperătoriulŭ allegîndŭ ună mie de junŭ cărořa le dede arme și cai bunŭ, trămise sarcinele la Andrianopoli, și ellŭ plecă asupra Românilorŭ și inăintă pîno la Basterne, după trei ȝille purcesse cōtră Berrea, și întelnŭ pre Români, cari se întorcea cu prada în țerra lorŭ. Româniŭ dederă prada în mânilorŭ unorŭ coorți de alle lorŭ, și ceilalți se puseră la apperare. Imperătoriulŭ abiă liberă pre căți-va captivi, și se întorse cōtră Adrianopoli. Româniŭ se repeȝiră asupra Berrei, și așiă imperătoriulŭ se vedŭ constrînsŭ a allergă întru apperarea acestui locŭ. Româniŭ se întorseră asupra Agatopolii, și apoi asupra Filipopolii. Prin a-

ceste appucături strategice imperatoriulă fu nevoită a scâmbă loculă neîncetată. In fine venindă la Filippopoli ellă trecă de aci la Sardica, și determină ca de acollo se opereșie încontra inamiciloră, ci fiindă că se apropiă iérna, dispuse ca ostile se ierneșie acollo, érá ellă se întórse la jocuri la Constantinopoli, a. R. 1941 (p. Chr. 1188). Cu începutulă primăverii esși éráși încontra Româniloră, și bătă castellulă Lobizului în cursă de trei lună de țille, înse fôrá de a lă puté luă; decă se întórse a casă ducendă cu sené ostatică pre Joannișă fratele lui Petru și Asană.

Friderică Barbarossa imperatoriulă Germaniei trecă prin Pannonia în anulă R. 1942 (p. Chr. 1189) spre a merge cōtră Palestina, și adjungendă la Singidună în 29 Juniă, fu reu primită de locuitorii Moesiei în câtă abiă pută se trecă prin acéstă țerră în dóue lună de țille, așă de tare fu scărminată de Români. — Resbellulă în contra Bizantiniloră se continuă de cōtră Români cu mare successă. Constantină Aspiată perdă speranșă de a se mai puté bate cu dînșii și cu fόμεa, și ceră de la imperatoriulă ca se respundă milișiei stipendiulă. Isaciă lă depuse din directoriă, și îscósse ochii. a. R. 1943 (p. Chr. 1190).

XII.

Romaniă batu pre Alessiu Anglu.

In anulă Romei 1946 (p. Chr. 1193) determină Isaciă se plece éráși în persónă în contra Româniloră, și trecendă Anchialulă înaintă prin încur-

căture în muntele Emului, și fôră de a face verunŭ lucru însemnatŭ, voindŭ se se întórcă luâ callea còtră Berréa. Româniŭ lăssară de trecŭ corpulŭ dinainte, dară cândŭ veni imperatoriulŭ cu armata cea mare, dederă asupra lui și frecară fôrte urritŭ pre Greci. Isaciŭ scăpă numai prin provedinția divină. Româniŭ căpetândŭ arme de la Greciŭ bătuti, și însuperbiți de succesele lorŭ, bătură Odessulŭ (Varna), predară Anchialulŭ, stricară Sardica (Triadiția, mai în urmă Sofia), bătură Stopeiulŭ și allungară pre Greci dintr'însulŭ, predară Naissulŭ, prinseră mulți ómenŭ și luară cu sene multe vite. Isaciŭ încercă se i impede dregendŭ unele cetăți și prindŭndŭ muierile Românilorŭ, înse acestia nu se speriară, cì continuară bătăliele și cu mai mare înverșunare. In anulŭ R. 1948 (p. Chr. 1195) Isaciŭ cerŭ ajutoriŭ de la so-cru seu Bela III regele Ungurilorŭ, care i și trâmise óste unгурéscă prin Vidinŭ. Cu începutulŭ lunei lui Martiŭ luândŭ cu sene 1500 libre dé aurŭ și 6000 libre de argintŭ purcesse ellŭ însuși din Constanti-nopoli spre a se pune în fruntea armatei, și a nu se întórcé pîno ce nu va nemicŭ pre Români, înse sórtea decise din contră. Româniŭ nemiciră pre Greci — Alessiŭ fratele lui Isaciŭ prinse pre acesta și i se se ochi, și se prochiâmă imperatoriŭ. Acesta îndată trâmise deputați la Petru și Asanŭ ca se facă pace cu dînși. Româniŭ propuseră condițiunile celle mai rușinóse pentru Bizantini, și așià neîncheiându-se nemică continuară resbellulŭ, bătură legiunile imperialŭ, prinseră pre ducele Alessiŭ Aspiatŭ, și occupară mai multe cetăți, în cari puseră miliția română, și cu modulŭ acesta se întăriră și mai multŭ. Inperatoriulŭ tră-

mise cu altă 6ste nouă pre Sebastocratoriul6 Isaci6
 generele seu; dară 6i acesta fu b6tut6 de Rom6ni, 6i
 c666 prins6 în m6nile lui Asan6.

XIII.

M6rtea lui Asanu si a lui Petru.

După aceste victorie nu trec6 mult6, 6i Asan6
 cert6ndu-se cu un6 ver6 all6 seu, a nume Juancu,
 care sedusse pre cumnat6-sa, fu uccis6 de acest6
 seductori6. Juancu ocup6 cetatea T6rnova, 6i scrisse
 la imper6toriul6 Alessi6 ca se i vin6 într'adjutori6,
 c6 ell6 i va suppune t6t6 Moesia. Alessi6 tr6mise
 mai în urm6 pre protostratoriul6 Manuele Cama6i6
 cu osti. Acesta plec6nd6 de la Filippopoli de abi6
 intr6 în 6inuturile Moesiei, 6i se înt6rse înapoi pen-
 tru c6 militariil6 întreb6 cu Iarm6, strig6nd6: unde ne
 duci? 6i cu cine vei se te ba6i? — C6nd6 merse mai
 pre urm6 6i imper6toriul6 cu mai mare putere se
 cerce lucrul6, p66i tot6 ass6mine. Intre acestea, Petru
 fratele lui Asan6, 6i str6nse ostile selle 6i se înt6ri
 din 6i în 6i. Juancu desperat6 es6 pre ascuns6 din
 T6rnova, 6i fugi la imper6toriul6. A6i6 veni de nou6
 t6t6 6erra supt6 domni6a lui Petru. Dar6 acesta înc6
 nu domni mult6 dup6 m6rtea frate-seu, c6 se uccise
 de c6tr6 un6 cons6ngenu all6 seu. Atunci lu6 dom-
 nia preste Rom6ni 6i Bulgari all6 treil6 frate, Joan-
 ni6i6, care fusse ostatic6 la Constantinopoli, 6i dup6
 aceea fugind6 pre ascuns6 se înt6rsesse în patri6, 6i
 adjut6 pre frate seu Petru intru guvernarea 6i appe-
 rarea statului. Joanni6i6 acesta lu6 numele de im-

peratoriū allū Românilorū și allū Bulgarilorū. Verulū sen Juancu fugindū la Constantinopoli, fu binc primitū de imperatoriulū, care lū despunse cu fia repăusatului Sebastocratoriū Isaciū, cî ellū amorându-se de muma ei, veduva Anna, se însoçi cu acêsta, și apoi combătū în armata imperiale încontra Românilorū, cu fórte mare curagiū, a. R. 1950 (p. Chr. 1197).

Totū în acestū annū fatale murî și Bela III regele Ungurilorū, lăssându de successoriū pre fiu-scu Emericū.

XIV.

Crossu si Juancu.

Pre timpulū cândū se rescullasseră frații Petru și Asanū, ca se recupere libertatea națiunei selle, unū altū Românu valinte, a nume Crossū, se ređică cu arme asupra lorū, prefăcându-se că se luptă pentru imperiulū bizantinū, și le făcū multe încucătore, dară mai în urmă căđîndū în suspiciunea imperatoriului, fu arruncatū în carcere; cu tóte acestea ellū sciū se și recăstige creditulū, și fu trămissū se apere Strumniția. Crossu coprinse cetatea, dară apoi o ținū pentru sene; imperatoriulū se veđū nevoitū a commanda armata încontra lui, și venindū la Cipselle trecū la Tessalonica, și de a collo purcesse asupra lui Crossu. Inse acesta coprinsesse și Pro-saculū cu ținuturile vecine. Imperatoriulū neputendū folosi nemică în acéstă espedițiune. Încheiâ pace cu Crossu, și i lăssâ locurile ocupate de dînsulū, ba i dede de soçiă pre fia protostratoriului care erà despărțită de bărbatū.

Totù în timpulù acesta trecură Comaniî Dunăria, și unindu-se cu Româniî din Moesia predară Tracia pîno la Redestù lîngă mare; înse cândù erà se se întórcă înderetù, fură coprinși de corpulù de milițiã imperiale care apperà Bizua, și perirã mulți dintr'înșiî în scãrmînãturile ce avurã. Nu multù timpù dupã aceea împãrțindu-se Comaniî în patru pãrți, devãstarã tótã Macedonia.

La Filippopoli proditorialù Juancu commandãndù suptù stégulù imperiale, coprinse totù ținutulù de prin pregiurù, și începù a lucrà de capulù seu. Imperatoriulù trãmise la dînsulù unù admonitoriù; ellù se retrasse în muntele Emului, și se puse în legãturã cu Joannițiù. Imperãtoriulù trãmise pre protostratoriulù Manuele Camația cu óste asupra lui; înse Juancu prinse pre protostratoriù, sparse armata imperiale, și coprinse totù ținutulù pîno la Santia, muntele Pageu și Abdera. Dupã aceea plecã însuși imperãtoriulù asupra lui, și venindù pîno la Stenemacù luã cetatea, și trãmittîndù la Juancu lù înduplecã se se suppunã, jurãndù pre evangeliù cã nu i va face neci unù reu. Darã dupã ce puse mîna pre dînsulù, illù arruncã la închisóre, a. R. 1951 (p. Chr. 1198).

Comaniî nu încetã de a trece Dunăria, și dimpreunã cu Bulgariî și cu Româniî a predã Tracia, înse la anulù R. 1951 (p. Chr. 1199) se scullã asupra lorù Romanù ducele Galliției, și predãndù ținuturile lorù de la Dunastru, impedecã încursiunile celle dese ce făcea acestia în toți anniî în țerrile din drépta Dunãrii.

Joannițiù ocupã cetatea Constanția din ținutulù

muntelui Rodope, după aceea bătù cetatea Odessu (Varna), și în spatiu de trei zile derâmâ fortificațiunile, și apoi se întorse în Moesia. — Protostratoriul Manaele Camația care se află în captivitate la Joannițiu, rugâ pre imperatoriul Alessiù ca se lù rescumpere, și neputându-lù înduplecâ se adressâ la Crossu, care lù rescumperâ și lù luâ la sene, și cu dînsulù împreună coprinsesâ Pelagonia; ei atțițiarâ la rescollâ tótâ Tracia și totù Peloponnesulù. Imperatoriul și luâ callea éráși la înșellățiune, trasse pre Crossu la sene prin promissuni, și lù însurâ cu Teodora spunsa lui Iuanu, și cu modulù acesta recăstigâ Pelagonia; lui Crossu i dede Strumniția, érá cu Joannițiu imperatoriul Românilorù și allù Bulgarilorù făcù pace. a. R. 1053 (p. Chr. 1200).

XV.

Joannitiu imperatoriulù Românilorù și alù Bulgarilorù.

Scullarea Românilorù și succesele lorù asupra imperiului bizantinù făcurâ scomotù în tótâ Europa, sentimentulù lorù de libertate și de naționalitate adjunse pîno la Roma. Ponteficele romanù Innocențiu III, desceptatù prin atâte fapte strălucite trâmise la Joannițiu pre protopresbiterulù din Brundusiù, Dominicù, care sciea grecesce și latinesce, cu o epistolâ fórte îndulcitorâ prin care arretâ că Joannițiu cu toți Români e născutù din sângele cellù adeveratù allù vechilorù Romani, și lù îndemnâ ca împreună cu suppuși sei se asculte de biserica Romei, promittîndu-ì că de va

face acésta, va trãmitte la dînsulũ alți nunții mai însemnați. Joannițiũ respunse ponteficelui cã e paratũ a primì unirea cu biserica Romei, și cerũ coronã și recunnoscinția de imperatoriũ allũ Romãnilorũ și allũ Bulgarilorũ. In anulũ R. 1955 (p. Chr. 1202) Innocențiũ trãmise la Joannițiũ pre legatulũ apostolicũ Joanne capellanulũ, care fãcũ pre arhiepiscopulũ de la Zagora primate în capitalea Tîrnova, érá pre episcopii din Belesbulnũ și Preslava i fãcũ metropoliți. Joannițiũ jurã credinția bisericei romane, și trãmise pre Blasiũ episcopulũ din Blandizuberũ împreunã cu Joanne capellanulũ la Roma. In scrissórea ce adressédiã cõtrã pontefice, Joannițiũ se plãnge cã regele Ungariei (Emericũ) infestédiã marginile regatului, și cã a ocupatũ cincì episcopate cari se ținũ de imperiulũ seu. In anulũ R. 1956 (p. Chr. 1203) legatulũ apostolicũ Leone cardinariulũ venindũ cu episcopulũ Blasiũ trecurã prin Ungaria, ca se mérgã în Bulgaria se coroneéie pre Joannițiũ. Emericũ i primì ântãiu cu multã onóre, și le dede conductũ ca se trecã în Bulgaria, darã cândũ adjunserã acestia în Temișiana la castrulũ Chiave, ordinã castellanului se nu i lasse se tréeã, ci se i întórcã la o cetate de la care se depãrtasserã calle de trei dílle, și de acollo ei se scriã lui Joannițiũ ca se vinã la o insulã a Dunãrii unde se se întellégã cu regele Ungariei despre marginile statelorũ. Cardinariulũ supperatũ de acéstã purtare neomenósã, recusã cu constanția de a dà ascultare la assémine propunerĩ, și scrisse la adunarea generale care o strînsesse Emericũ cu scopũ de a încoronã pre fiu-seu Ladislaũ. Atunci Emericũ temêndu-se ca nu cumũ-va pontefi-

cele se împedece coronarea fiului său din această cauză, dede voie cardinariului și episcopului se trecă în Bulgaria la Joannițiu. Apoi scrisse lui Innocențiu III, plângându-se încontra lui Joannițiu ca a unui usurpatoriū allū țerrilorū ce se ținea de regatulū seu. La care ponteficele i respunse fôrte aspru, muștrându-lū de mincinosū. — Cardinariulū Leone încoronă pre Joannițiu rege allū Românilorū și allū Bulgarilorū, și i dede unū stégū însemnatū cu cheile sântului Petru, suptū care se se lupte pentru biserica lui Christū. 8 Nouembre, a. R. 1956 (p. Chr. 1203),*)

XVI.

Joanitiu bate pre Frânci si pre Greci.

Frâncii cari plecaseră cōtră resăritū spre a cureți Palestina de păgâni, coprinseră Constantinopolia în 12 Aprile a. R. 1957 (p, Chr. 1204), și puseră imperatoriū pre Balduinū Flandrulū. Joannițiu imperatoriulū Românilorū și allū Bulgarilorū trâmise la dînșii deputați ca se se înțellégă cu ei; înse acestia respunseră cu superbiă. că Joannițiu se deșerte Moesia, care se ține de imperiulū bizantinū, și se o cédă lorū. Din aceste cause se născū resbellū între Români și între Crucéferi, la bătalua de la Adrianopoli (Martiu a. R. 1958; p. Chr. 1205) Joannițiu frânse pre crucéferi și prinse pre Balduinū. După aceea, Joannițiu bătū pre crucéferi la Serra, apoi la Tessalonica, și coprinse Berrea. Enricū fratele lui Balduinū scrisse ponteficelui Innocențiu plângându-se de

*) Gesta Innocenții III. Nro 65—81. Veđi Mag. ist. Tomū I, pag. 51 et seqq.

calamitățile ce li s'au întâmpat, și rugă pre pontefice se mișlocescă liberarea lui Balduin. Joannițiu fiindu provocat de Innocențiu a se împacă cu cruciferii, respunse că Balduin a murit în prinsore.— O parte de Greci se asșediară la Adrianopoli și promiseră lui Joannițiu că i voru dă cetatea, dară cându acesta se presentă dinaintea Adrianopolii, ei închiseră porțile. Joannițiu strică apoi Filippopolia, Eraclea, Redestul, Chariopolia, Traianopolia, Macra, Claudiopolia, Mosinopolia, Periteoriul și altele, și trecu pre locuitorii la Dunăria, unde fundă colonie cu dânșii dându-le numele cetăților stricate, ȳicându că face acēsta spre resbunarea cellore făcute de Basiliu Bulgaro stonul. a. R. 1959 (p. Chr. 1206).

In Ungaria, regele Emericu murì în scurtu timpu după disputa ce avu cu Joannițiu, érá în anulul R. 1958 (p. Chr. 1205) murì fiu-seu Ladisla, căruia urmâ Andreiu II, fratele lui Emericu.

Joannițiu imperătoriu Românilor și allu Bulgarilor încă murì la anulul R. 1960 (p. Chr. 1207), căruia urmâ nepotu-seu Florilla. Joanne fiulu lui Asanu fugì preste Dunăria, și se dusse în Gallitia unde petrecu 14 anni de ȳille.

In restimpulu acesta, Andreiu II dede căllariloru Jerosolimitani țerra Bîrsei ca se appere Trasilvania încontra Comanilor, a. R. 1964 (p. Chr. 1211), érá la anulul R. 1970 (p. Chr. 1217) plecâ ellu însuși la Ierusalim, și după ce se întorse a casă, donâ de nouu căllariloru Jerosolimitani țerra Bîrsei cu diverse privilegie, între cari este și acesta: că de câte ori voru trece prin țerra Secuilor sau prin țerra Românilor (*per terram Sicularum aut per terram Bla-*

corum) se nu plătescă neci unū tributū, a. R. 1975 (p. Chr. 1222). Totū în acestū annū dede nobililorū acea diplomă însemnată prin care sanționediă dreptulū de rescullare asupra regelui, decă acesta va călcă constituțiunea espressă în diplomă. În annulū R. 1977 (p. Chr. 1224) dede Teutonilorū din comitatulū Săbiniului dreptulū de municipalitate, ca totū poporulū de la Orestia pîno la Paroltū se formeđie unū singurū poporū suptū comitele Săbiniului, se și aibă judecătorii sei, se plătescă pre annū 500 marce de argintū, și se dea 500 de militari, érá pădurea Românilorū și a Bissenilorū (*silvam Blacorum et Bissenorum*) se o foloséscă împreună cu acestia.

XVII.

Joanne Asanu.

Colomanū fiulū lui Andreiū II căsătorindu-se cu Solomia fia ducelui Galliției adjunse la domnia acestei țerrī. Joanne fiulū lui Asanū se căsători cu sora lui Colomanū și luândū ajutoriū de la acesta, trecū preste Dunăriă în Moesia, bătū pre Florillă, și se făcū imperatoriū preste Români și Bulgari, a. R. 1975 (p. Chr. 1222). Teodorū Angelū luă Tessalonica, coprinsé Macedonia, și se coronă imperatoriū de arhiepiscopulū de la Achrida; ellū făcū legămîntū de pace cu Joanne Asanū, înse după aceea voinđū se coprindiă și Tracia, fu bătutū și prinsū de Joanne, care conqueri Adrianopolia, Dimoticulū, Voleriulū, Serra, Pelagonia, Prilapulū și Valachia mare (de lîngă munții Tessaliei) pîno în Illuricū, a. R.

1984 (p. Chr. 1231). Joanne Asanŭ avŭ dŭoue fete, una naturale, Maria, pre care o mărîtă după Emanuele Angelŭ. fratele lui Teodorŭ, și alta legitimă, Elena, pre care o mărîtă după Teodorŭ fiulŭ lui Joanne Batace, ce purtă titlulŭ de imperatoriŭ. și cu acesta dimpreună luă Callipolia de la Venețianŭ, a. R. 1988 (p. Chr. 1235).

Unirea Românilorŭ și a Bulgarilorŭ cu biserica Romei nu ținŭ multŭ. Germanŭ successorulŭ lui Basiliŭ în primația Tîrnovei, înțelegându-se cu Grecii, rupse acea legătură, și primŭ de la Bizantinŭ titlulŭ de patriarchŭ și dreptulŭ de autocefalŭ (independente). - Dară în Dacia orientale, ponteficii romani fundară unŭ episcopatŭ catolicŭ suptŭ nume de episcopia Comanilorŭ. La anulŭ R. 1987 (p. Chr. 1234) Gregoriŭ IX scrisse lui Bela IV fiulŭ lui Andreiŭ II regele Ungariei, ca se înducă pre Româniŭ din părțile acellea a se supune bisericei romane, și spre a i face se se lasse de episcopiŭ schismatici (greci), se le dea unŭ episcopu catolicŭ, care se fiă vicariŭ episcopului Comanilorŭ, și se i determine unŭ venitŭ cuviințiosŭ. In anulŭ R. 1991 (p. Chr. 1238) scrisse Gregoriŭ IX lui Bela se înțeprindă o expedițiune cruciată încontra lui Joanne Asanŭ care s'a lăssatŭ de unirea bisericei. Inse Bela IV i respunse că nu se póte scullă încontra lui, fiindŭ că i este cumnatŭ, ca unulŭ ce a ținutŭ pre reposata soru-sa, și are de la dînsa unŭ fiuŭ ereditariŭ imperiului Românilorŭ și allŭ Bulgarilorŭ. Dară Joanne Asanŭ cugetă fórte puçinŭ la tóte aceste lucruri; ellŭ se însurâ a dŭoua óră și luă de soçiă pre Irena, fia lui Teodorŭ Angelŭ, dândŭ acestuia libertatea din prinsórea în care lŭ ținusse pîno acumŭ.

XVIII.

Venirea Tatarilor.

Pre timpulă acesta veni unū nouū genū de barbari la marea négră, adecă Tătarii, cari îndată ce se apropiară de Dacia orientale, încurseră în Trasilvania. Comaniī allungați de dînșii fugiră la Tissa suptū regele lorū Cutenū, și căpetară de la Bela IV ținutulu dintre Dunăriă și Tissa; înse currëndū după aceea se revoltară încontra Ungurilorū și uccisseră pre mulți. Din acéstă causă regele fu constrînsū a i împărți în diverse locuri ca se nu mai pótă conspiră. Cu tóte acestea Cutenū veđindu-se vetematū și maltratată de Unguri, se đice că ar fi chiămatū însuși pre Tătari încontra lorū, cari după ce predară Russia și Polonia, încurseră în Ungaria suptū conducerea lui Batu, în numărū de 500,000 Bela trămise o mică óste încontra lorū, care se tăiă în bucăți de Tătari. Bela abiă scăpă cǎllare și fugi în Dalmația, de acollo în insula Veglia. Tătarii coprinseră tótă Ungaria, măcellăriră ómeni fōră distincțiune de sessū și de etate, apprinseră și arseră sate și oppide, predară vite de totū genulū, și prefăcură regatulū într'unū desertū, în spațiū de trei anni de đille. Toma archidiaconulū în Istoria Salonitană, și și Rogeriū canoniculū de la Urbea-mare, în *Miserabile carmen*, facū o descripțiune înfiorătoriă de barbariele acestorū selbaticī, cumū nu se mai citēdiă în istoriă.

In acestū timpū tristū muri Joanne Asanū (a. R. 1194; p. Chr. 1241), și lăssă de successoriū pre

fiu-seu Callimanu în etate de 14 anni. — Barbarii de Tătari după ce stinseră Ungaria și țerrile vecine, tr. cură Dunăria, și prin Moesia se întórseră la marea négră, ducându cu sene mulțime de captivi — Tênerulū imperatoriū allū Românilorū și allū Bulgarilorū Callimanū, căruia scrisse ponteficele Innocențiu IV ca se se unescă cu biserica romană, abiă domni 4 anni, și murindū făcū locū fratelui seu Michaele.

Bela regele Ungurilor se întórse din Dalmația cu adjutoriulū căllarilorū Jerosolimitani, și atâtū spre recunnoscințią pentru acestū adjutoriū câtū și spre împoporarea țerrei și apperarea ei încontra învasiunilorū viitorie le dede în annulū R. 2000 (p. Chr. 1247) ținutulū Severinului, afară de ducatulū lui Linoiū care remâne în possessiunea Românilorū, și din collo de Oltū tótă Comania, afară de țerra lui Senescu ducelui Românilorū, care remâne assémine în possessiunea lorū. Români se fiă detori a stă căllarilorū într'adjutoriū, spre apperarea țerrei, cu totū apperatulū lorū de resbellū, și assémine și căllari se fiă detori a adjutā pre Români cu tótă puterea lorū*). Proiectulū acesta nu se puse nici o dată în lucrare, căllari nu întrară neci o dată în possessiunea Daciei Trasalpine. Dară din diploma prin care se stipulédiā condițiunile acestui proiectū se vede lumatū că Români din Dacia avea ducatele lorū proprie, ei avea miliția lorū cu tóte apparatele de

*) Volumus etiam, quod memorati Olachi ad defensionem terrae et ad injurias propulsandas seu ulciscendas, quae ab extraneis nostrae ditoni non subjectis inferentur, jam dictis fratribus cum *apparatu suo bellico* assistere, et e converso ipsi fratres in casibus consimilibus, eis subsidium et juvamen juxta posse impendere teneantur. *Diploma Belae IV. a. 1247, quarto non. Junii fratri Remboldo dom. hosp. Jerosolym. datum.*

resbellu. De aici înainte numele Românilor figurează totu mai multu în istoriă; appellațiunile de Comani și Pacinați, suptu cari se confunseră ei pîno acumu, disparu cu încetul, istoria devine cu totul naționale.

CARTEA II.

*De la încercarea cruciferilor de a se stabili în Dacia
pîno la Stefanu I domnulă Maurodaciei.*

I.

Starca teritoriu Române.

Două mii de ani trecuseră de la fundarea Romei, 1140 de la asșediarea Românilor în Dacia. In cursul timpului acestuia, Dacia se infestă de totu genul de barbari, cari după ce și jucară rolele sel-le, dispărură de pre fața pămîntului. Români, ve-chii locuitori ai țerei, sufferiră diverse și grele ca-lamități, înse prevedința divină îi mântui de perire. Dacia eisalpină cădù suptu influința Ungurilor, înse cea trasalpină se cureți cu încetul de străini, și luă numele de *România*: cea australe de *România mică* (*Valachia minor*); și cea orientale de *România mare* (*Valachia major*); în cea eisalpină continuară duca-tele române din țerra Oltului, a Sargețiului, Temi-șiului, Crișiului, Marmorosului, și altele suptu suzera-nitatea Ungurilor; érá în cea trasalpină se concen-trară cu încetul micile ducate și se formară doué